KIRSI LUOTO
KULTTUURIYMPÄRISTÖPALVELUT HEISKANEN & LUOTO OY

KAUHAJOKI
ARONKYLÄ RIUTTANKALLIO

TUULIVOIMALANPAIKAN JA MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

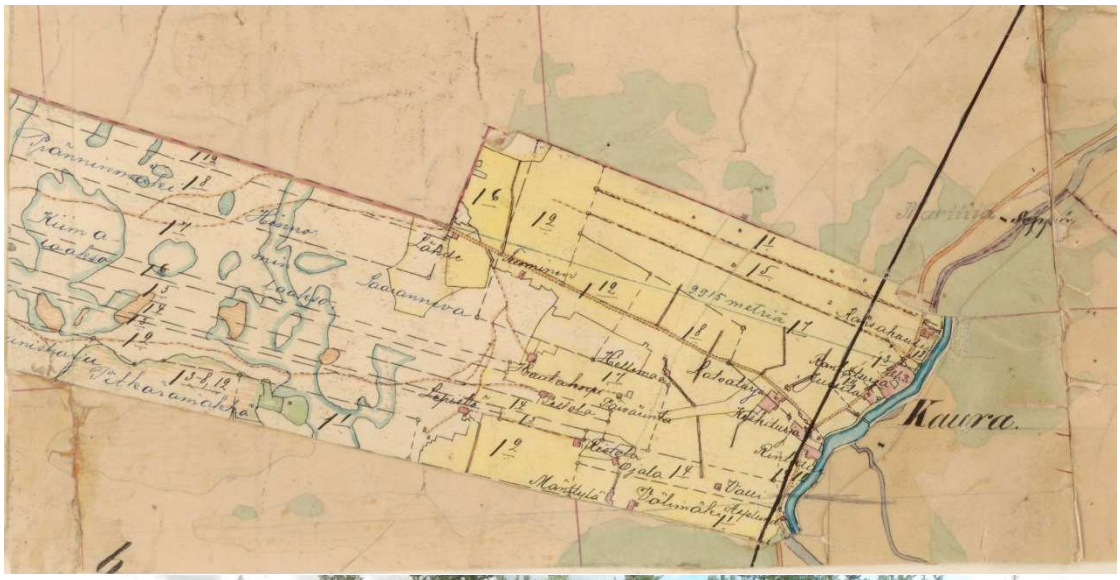

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto 3

2 Inventointialue 3
2.1 Topografia 3
2.2 Tutkimushistoria ja lähistön kohteet 3

3 Menetelmät 4
3.1 Esityövaihe 4
3.2 Kenttätöiden toteuttaminen, dokumentaatio ja inventoinnin jälkityöt 4

4 Havainnot 5

5 Tulokset 5

6 Lähteet 6

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kartta 1. Tarkastetut alueet, MK 1: 12000

Taustakartat:
Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 10/2012 aineistoa
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

KAUHAJOKI ARONKYLÄ RIUTTANKALLIO
TUULIVOIMALANPAIKAN JA MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

TIIVISTELMÄ

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen inventoinnin Kauhajoen Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman tuulivoimalan suunnittelualueella. Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 4.7.2013, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Koska alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä, keskityttiin inventoinnissa etsimään uusia muinaisjäännöksiä arkeologisesti potentiaaleilta alueilta. Selvityksessä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset, ja sen kustannuksista vastasi Lagerwey Development Oy. Inventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita.

ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuksen laji:	Tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kirsi Luoto
Kenttätyöaika:	4.7.2013
Peruskartta:	1243 05 ja 1243 08
Inventointialueen sijainti:	ETRS-TM35FIN P: 6935410 - 6936150 I: 250530 - 251120
Tutkimusten rahoittaja:	Lagerwey Development Oy
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy, arkisto
Kopiot:	Lagerwey Development Oy Museovirasto
Löydöt:	Ei löytöjä.
Aikaisemmat tutkimukset:	Katiskoski 1991 inventointi
Tutkimuksen kuvat:	Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 1 - 4

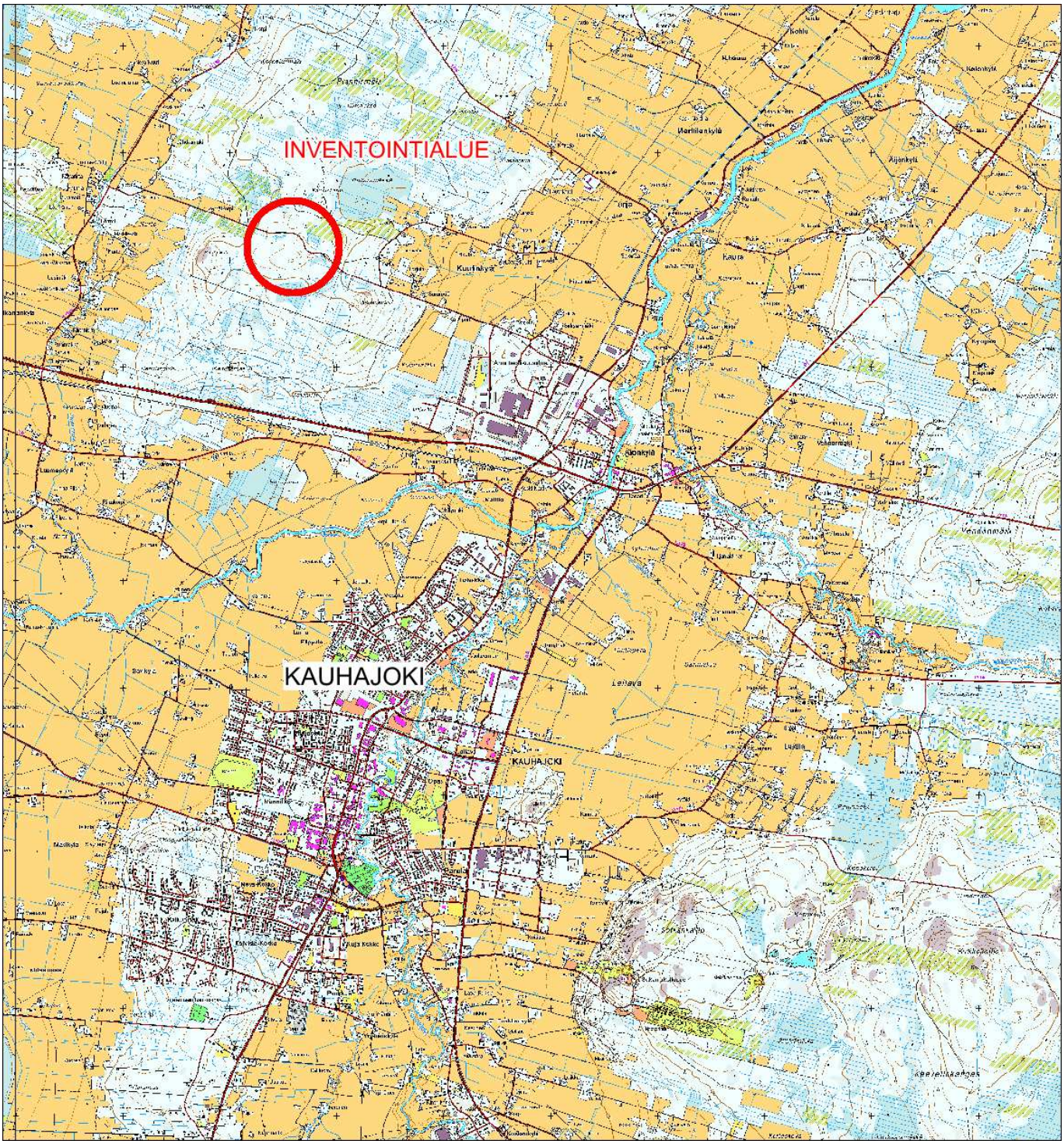

Kuva 1. Inventointialueen sijainti merkitty kartalle punaisella ympyrällä. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 2013.

1 Johdanto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen inventoinnin Kauhajoen Aronkylän Riuttankallion pohjoisimman tuulivoimalan suunnittelualueella (kuva 1). Inventointi suoritettiin Aronkylän tuulivoimapuiston suunnittelualueen täydennysinventointina. Yhteensä Aronkylän tuulivoimapuistoon kuuluu neljä voimalanpaikkaa ja maakaapelilinjoja (Kartta 1). Inventoinnissa tehtävänä oli tarkistaa Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman tuulivoimalanpaikan ja siihen liittyvän maakaapelilinjan alue niiltä osin kuin se rajautuu vuonna 2010 tehdyn arkeologisen inventoinnin (Itäpalo 2010: ”Kauhajoen keskustaajaman osayleiskaava ja laajennusosat, arkeologinen inventointi 2010”) ulkopuolelle. Inventoinnissa tarkastettiin kuitenkin myös maakaapelilinjan suunnittelualueita, jotka sijaitsivat pohjoisimman tuulivoimalanpaikan suunnittelualueen läheisyydessä (kartta 1).

Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 4.7.2013, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Koska alueelta ei tunnettu ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä, keskityttiin inventoinnissa etsimään uusia muinaisjäännöksiä arkeologisesti potentiaaleilta alueilta. Selvityksessä huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset, ja sen kustannuksista vastasi Lagerwey Development Oy.

2 Inventointialue

2.1 Topografia

Inventointialue sijaitsee Kauhajoen keskustan pohjoispuolella, 5,6 km Kauhajoen kirkosta pohjoisluoteeseen, Aronkylän teollisuusalueen luoteispuolella, 3,5 km luoteeseen valtateiden 67 (Seinäjoentie) ja 44 (Rahikkatie) risteyksestä. Inventoitava Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman voimalanpaikan suunnittelualue sijaitsee Välikorventien eteläpuolella, noin 100 m tiestä lounaaseen. Inventoinnin kohteena ollut maakaapelilinja kulkee voimalanpaikalta suoraan kohti itää ja Välikorventietä. Inventoitu tuulivoimalapaikka on korkeudeltaan noin 127 m mpy olevan lounas-koillissuuntaisen moreenikumpareen pohjoispäässä. Alueella kasvaa matalaa havupuumetsää, aluskasvillisuus koostuu sammalesta ja heinästä (kuva 2). Suunnitellun maakaapelilinjan kohdalta, tuulivoimalan ja Välikorventien väliseltä alueelta puut oli jokin aika sitten kaadettu ja alueella kasvoi korkeaa horsmaa ja vadelmapensaita. Tällä alueella oli kuljettu metsätyökoneella, mikä näkyi urina maastossa.

2.2 Tutkimushistoria ja lähistön kohteet

Kauhajoen perusinventointi on tehty vuonna 1991 Museoviraston tutkija Kaarlo Katiskosken toimesta. Inventoinnin alkaessa Kauhajoen kunnan alueelta tunnettiin yli 120 kivikautista esinettä vain parin löydön ollessa rautakautisia. Inventointiraportin luettelo käsittää kaikkiaan 86 kohdetta, joista 30 kiinteäksi kohteeksi luonnehdittuja, loput suhteellisen tarkasti paikallistettuja irtolöytökohteita. Lähes kaikki inventoinnissa tarkastetut tai löydetyt kivikautiset asuinpaikat (20 kpl) ajoittuvat mesoliittiseen kivikauteen, näistä varhaisimmat selvästi Ancylusjärvivaiheeseen. Asuinpaikat sijoittuvat noin 85-165 m merenpinnasta.

Kesän 2013 inventointialueen välittömässä läheisyydessä on tehty vuonna 2010 arkeologinen inventointi Kauhajoen keskustaajaman osayleiskaavaan ja sen laajennusalueisiin liittyen (Itä-

palo 2010). Inventoinnissa löydettiin yhteensä 11 uutta kohdetta ja huomioitiin lisäksi peruskartoille merkityt kahdeksan tervahautakohdetta. Seitsemän uusista kohteista oli historiallisia. Kolmesta ajoittamattomasta kohteesta löytyi vaatimattomia kivirakenteita, jotka ovat rakkakuoppia ja röykkiöitä.

Vuoden 2013 kohteena olleen voimalan- ja maakaapelilinjauksen suunnittelualueen läheisyydestä ei tunneta ennestään kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lähin kohde, Isoniemen kivikautinen asuinpaikka (muinaisjäännösrekisterinumero 232010026), sijaitsee noin 5,8 km kaakkoon. Isoniemen kohde sijaitsee korkeudella 95 – 102,5 m mpy.

3 Menetelmät

3.1 Esityövaihe

Esityövaiheessa tarkasteltiin muinaisjäännösrekisterin tietoja koskien alueen ja sen lähistön kiinteitä muinaisjäännöksiä ja tutustuttiin inventointialueen vesistö- ja tutkimushistoriaan sekä alueen lähistöllä suoritettuihin arkeologisiin inventointeihin (Itäpalo 2010, 2012). Alueen historiaan tutustuttiin paikallishistoriateoksen (Kauhajoen esihistoria, esihistoriasta vuoteen 1918) avulla. Aluetta kuvaavia historiallisia karttoja etsittiin niin Jyväskylän yliopiston sähköisestä julkaisuarkistosta (JYX) kuin Kansallisarkiston digitaaliarkistostakin. Kartoista (Mört 1708, Kalmberg 1856, Pitäjänkartat 1243 07 ja 08) kävi ilmi, että inventoitava alue on ollut kylien välistä takamaata aina 1700-luvun alusta alkaen (kuvat 3 – 6). Asutushistoriallisten kohteiden löytyminen alueelta oli näin ollen poissuljettu.

3.2 Kenttätöiden toteuttaminen, dokumentaatio ja inventoinnin jälkityöt

Inventoinnin kenttätyöt tehtiin 4.7.2013. Inventoinnissa etsittiin uusia arkeologisesti potentiaaleilta alueilta. Inventoinnissa huomioitiin niin esihistorialliset kuin historiallisenkin ajan muinaisjäännökset. Inventointimetodina oli kentällä käytössä silmämääräinen havainnointi sekä tuulenkaatojen, ojaleikkausten ja alueelle aiemmin kaivettujen soranottokuoppien ja maaperätutkimuskuoppien leikkausten esillä olevien maannosten tarkempi havainnointi. Myös koekuoppien kaivamiseen oli varauduttu, mutta se ei ollut tarpeen alueen maannoksen ollessa hyvin esillä edellä mainituista syistä.

Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman voimalanpaikan alueella ja lähistöllä sijaitsi useita soranottoon ja maaperän analysoimiseen tarkoitettuja kaivantoja, joiden profiilit tarkastettiin huolellisesti. Suurin sorakuopista, laajuudeltaan noin 50 x 40 m, sijaitsi aivan voimalanpaikan välittömässä läheisyydessä ja alueella koordinaattien P: 6936071, I: 250664 osoittamassa paikassa (kuva 7). Tarkastetuilla maakaapelilinjauksilla tarkastettiin huolellisesti itse linjauksen lisäksi välittömästi sen läheisyydessä olevien oja- ja tieleikkausten profiilit. Leikkauksissa tai muulla linjanosalla ei havaittu mitään arkeologisesti mielenkiintoista.

Kohteita ja inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla digitaalivalokuvia ja paikantamalla tehdyt havainnot satelliittipaikanninta (tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatteina. Jälkityövaiheessa digitaalivalokuvat luetteloitiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon ja kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen Map Info- GIS paikkatieto-ohjelmistoa.

4 Havainnot

Inventoinnissa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä tai muista arkeologisista, kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista. Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman voimalan paikka sijaitsee lounas-koillissuuntaisen moreenikumpareen pohjoispäässä. Alueella ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien maanäyte- ja sorakuoppahavaintojen perusteella maannos alueella on suurikivistä moreenia. Huolellisesti läpikäytyjen kaivantojen profiileissa ei ollut havaittavissa mitään arkeologisesti mielenkiintoista. Maakaapelilinja voimalanpaikalta kohti Välikorventietä sijaitsi alueella, jolla oli suoritettu metsäraivausta jokin aika sitten. Täällä maaston peitti korkeahko heinä, horsmikko ja vadelmapensaat. Havaintomahdollisuudet olivat tästä johtuen vain kohtuulliset. Alueen maannosta voitiin kuitenkin havainnoida metsäkoneen jättämistä urista.

Välikorventieltä kohti etelää kulkeva voimalan maakaapelilinja kulkee ojan vierustalla sijaitsevaa metsäautotietä pitkin/ sen vieressä. Ojaleikkaus oli useissa paikoin hyvin havainnoitavissa. Lisäksi linjauksen lähellä sijaitsi yksi vedellä täyttynyt vanha sorakuoppa, jonka profiilit tutkittiin. Ojien tai sorakuopan profiileissa ei ollut havaittavissa mitään arkeologisesti mielenkiintoista. Maakaapelilinja kohtaa etelässä kulkevan soratie. Tässä risteämiskohdassa sijaitsee yksi Aronkylä tuulivoimapuiston voimalanpaikoista. Myös tämä voimalanpaikka tarkastettiin. Voimalanpaikan lähistöllä, koordinaattien P: 6935423, I: 250863 osoittamassa paikassa oli havaittavissa yksi yhä käytössä oleva tilanrajamerkki (kuva 8). Käytössä olevana ja nuorena rakenteena se ei täytä kiinteän muinaisjäännöksen tai muun suojelukohteen kriteereitä. Tilanrajamerkin läheisyydessä oli useita vasta kaivettuja ojia, joita reunustivat ojan kaivumaasta muodostuneet kumpareet (kuva 9). Välikorventien ja etelässä kulkevan soratien yhdistävän maakaapelilinjan varrella oli myös resentti kivirakennelma, joka lienee tietä kaivaneen kaivinkonekuskin aikaansaannosta (kuva 10).

5 Tulokset

Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman tuulivoimalanpaikan ja siihen liittyvän maakaapelilinjan arkeologisessa inventoinnissa ei havaittu kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Inventoinnin yhteydessä havaittiin yksi edelleen käytössä oleva tilanrajamerkki tarkastetun alueen eteläpäässä sekä yksi resentti kivirakennelma. Nämä rakenteet eivät kuitenkaan nuoren ikänsä ja luonteensa vuoksi ole suojelukohteita.

9.7.2013

Kirsi Luoto

Kirsi Luoto
FM, arkeologi
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

6 Lähteet

Painamattomat lähteet:
Katiskoski, Kaarlo 1991. Kauhajoen inventointi. Museoviraston arkistossa.

Itäpalo, Jaana 2010. Kauhajoki, keskustaajaman osayleiskaava ja laajennusosat arkeologinen inventointi 2010. Museovirasrton arkistossa.

Itäpalo, Jaana 2012. Mustaisnevan tuulivoimapuiston osayleiskaava 2012. Museoviraston arkistossa.

Painetut lähteet:
Kauhajoen historia, kivikaudesta vuoteen 1918. Jyväskylä, 1987.

Niukkanen, Marianna 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojelu. Museoviraston Rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Digitaaliset lähteet:
Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Muinaisjäännösrekisteri. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (8.7.2012)

Museovirasto, Kulttuuriympäristö rekisteriportaali, Muinaisjäännösten hankerekisteri. http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx (8.7.2013)

Digitaaliset kartat:
Kalmberg, Gustav Adolf 1856. Kurikka, Kauhajoki, Teuva, Karijoki. R Ia: List 2. Jyväskylän yliopiston digitaalinen julkaisuarkisto, JYX:
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/6837/URN_NBN_fi_jyu-2007864.pdf?sequence=1

Mört, Kristoffer 1708. Aronkylä, Kauhajoki, geometrinen kartta. Kansallisarkisto, sig. E 45 21/4. Jyväskylän yliopiston digitaalinen julkaisuarkisto, JYX:
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/14799/e45_21_4.jpg?sequence=1 (8.7.2013)

Pitäjänkartta, Kauhajoki. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Kauhajoki (1243 08 Ia.* -/- -).
http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=573597 (9.7.2013)

Pitäjänkartta, Kauhajoki. Kansallisarkisto, digitaaliarkisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Kauhajoki (1243 07 Ia.* -/- -).
(http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=573573 9.7.2013)

Kuvat:

Kuva 2. Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman voimalan paikkaa kuvattuna etelästä. (Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 1)

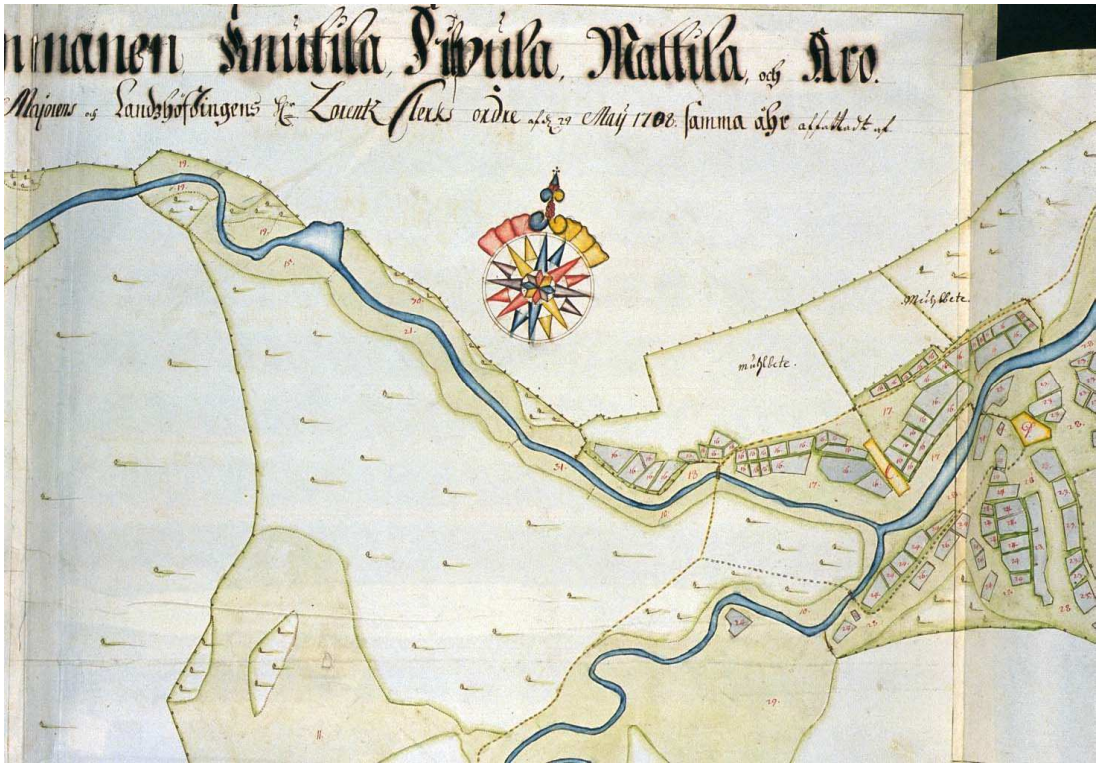

Kuva 3. Kristoffer Mörtin (1708) kartta kuvaa asutuksen ja maanviljelyn kannalta oleellisia alueita. Inventoitava alue jää kartassa valkoiselle, edellä kuvattujen seikkojen kannalta epäoleelliselle alueelle kartan nimiöstä pohjoiseen.

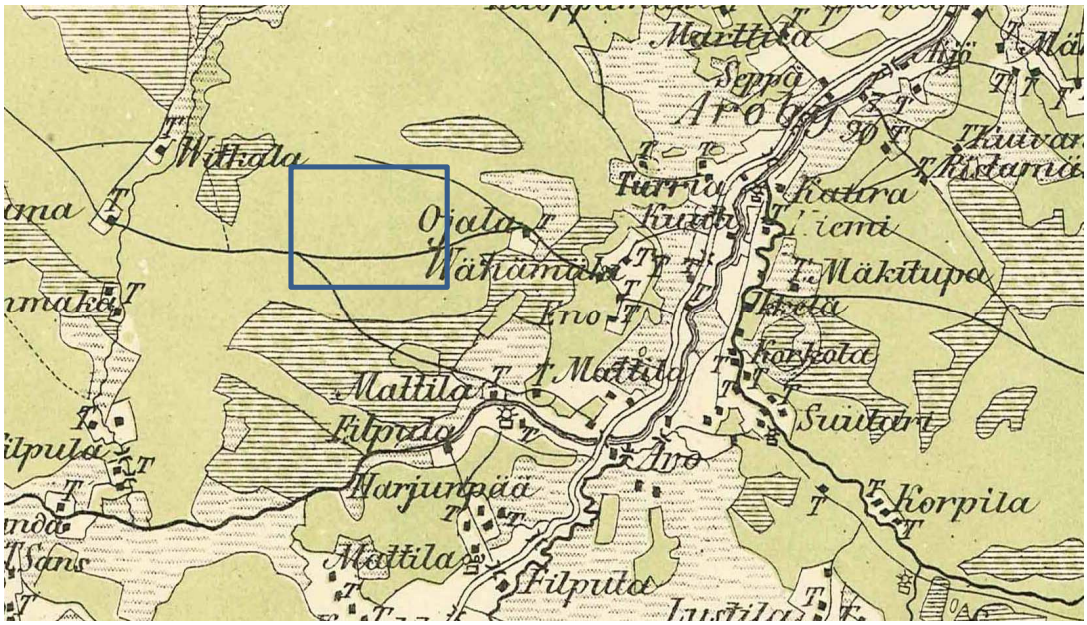

Kuva 4. Kalmbergin (1856) kartaston kartassa inventointialueelle on merkitty metsää ja suota.

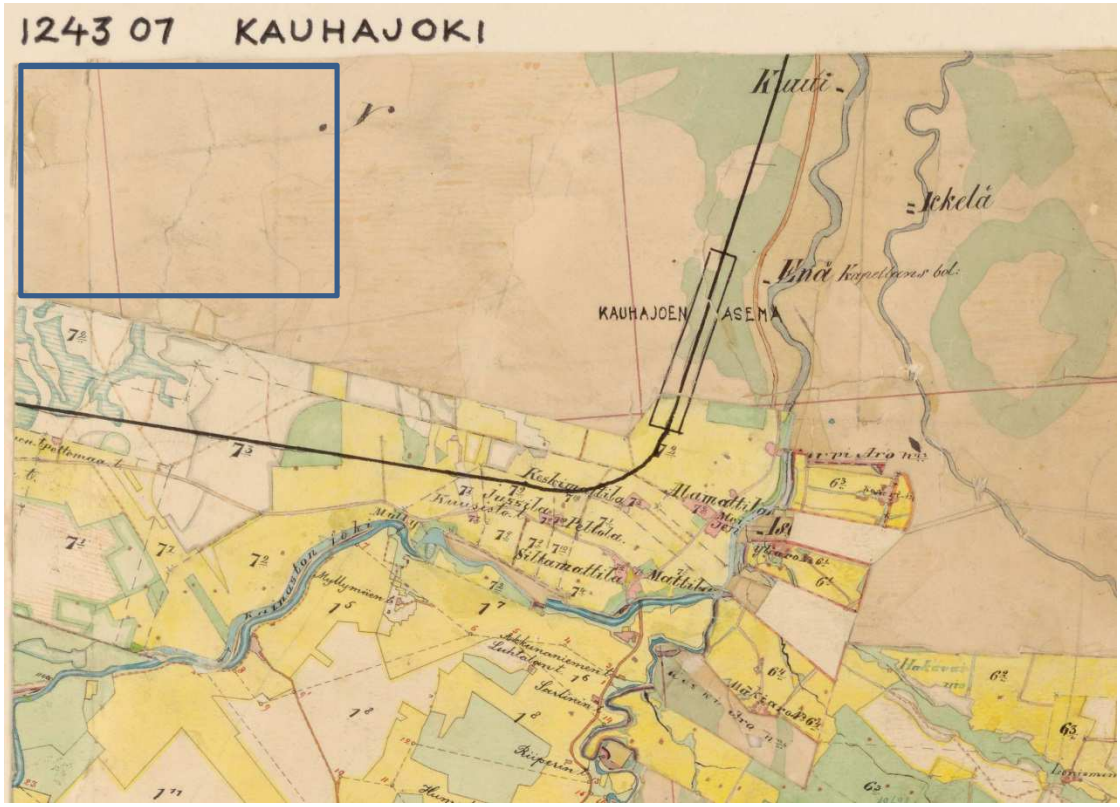

Kuva 5. Pitäjänkartassa (1243 07) inventointialue on niin ikään asumatonta, metsäistä aluetta.

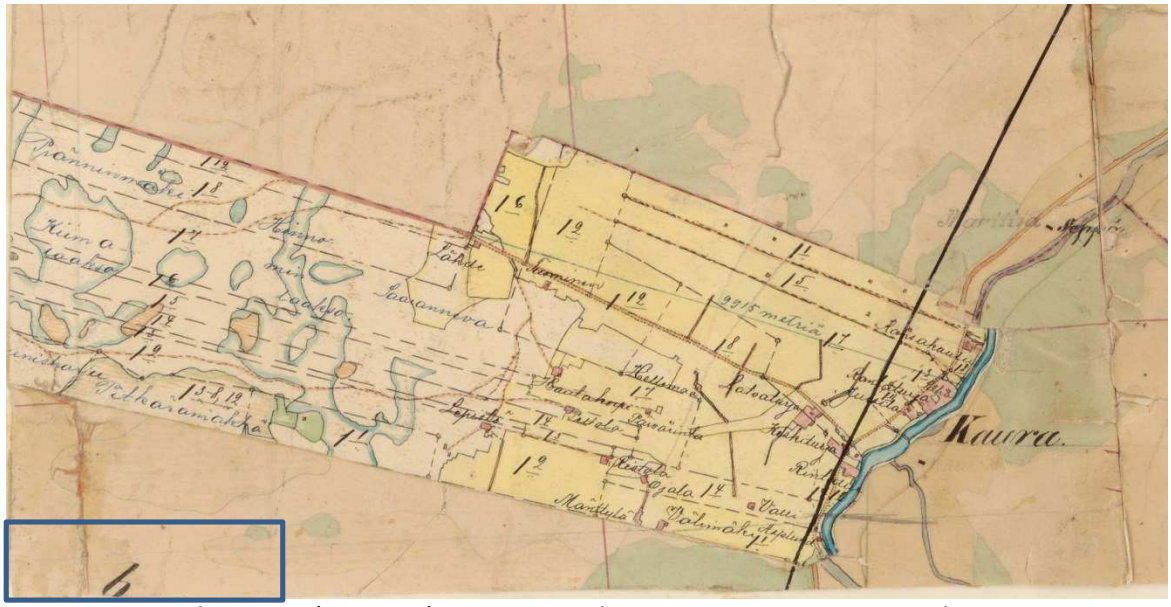

Kuva 6. Pitäjänkartassa (1243 08) inventointialue on myös asumatonta aluetta.

Kuva 7. Panoraamakuva suurimmasta sorakuopasta pohjoisimman tuulivoimalanpaikan alueella/välittömässä läheisyydessä. (Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 2)

Kuva 8. Yhä käytössä oleva tilanrajamerkki koordinaattien P: 6935423, I: 250863 osoittamassa kohdassa. Rajamerkki ei yhä käytössä olevana ja nuorena rajamerkkinä ole suojelukohde. (Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 3)

Kuva 9. Eteläisemmän tarkastetun voimalanpaikan läheisyydessä olevaa nuorta ojaa ja sen vierustan kumpareita, jotka ovat muodostuneet ojasta kaivetusta maasta. (Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 4)

Kuva 10. Resentti kivirakenne metsäautotien varressa alueella, jonka läpi maakaapelilinja tulee kulkemaan. Rakenne on todennäköisesti tietä tehneen kaivurikuskin tekemä, eikä ole nuoren ikänsä vuoksi suojelukohde. (Kauhajoki, Aronkylä Riuttankallio, tuulivoimalanpaikan ja maakaapelilinjan arkeologinen inventointi 2013: 5)

LIITE 1. DIGITAALIKUVALUETTELO
KAUHAJOKI
ARONKYLÄ RIUTTANKALLIO
TUULIVOIMALANPAIKAN JA MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2013

Kuvannut Kirsi Luoto 2013
Kuvat on talletettu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.

Nro	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Aronkylän tuulivoimapuiston pohjoisimman voimalan sijaintipaikkaa.	etelä	4.7.
2	Suurin sorakuopista.	koillinen	4.7.
3	Käytössä oleva tilanrajamerkki.	itä	4.7.
4	Metsäoja ja sen vierustan kumpareita, jotka ovat muodostuneet ojasta kaivetusta maasta.	länsi	4.7.

KAUHAJOKI
ARONKYLÄ RIUTTANKALLIO
ARKEOLOGINEN INVENTOINTI
2013

Kartta 1. Tarkastetut alueet

Kirsi Luoto
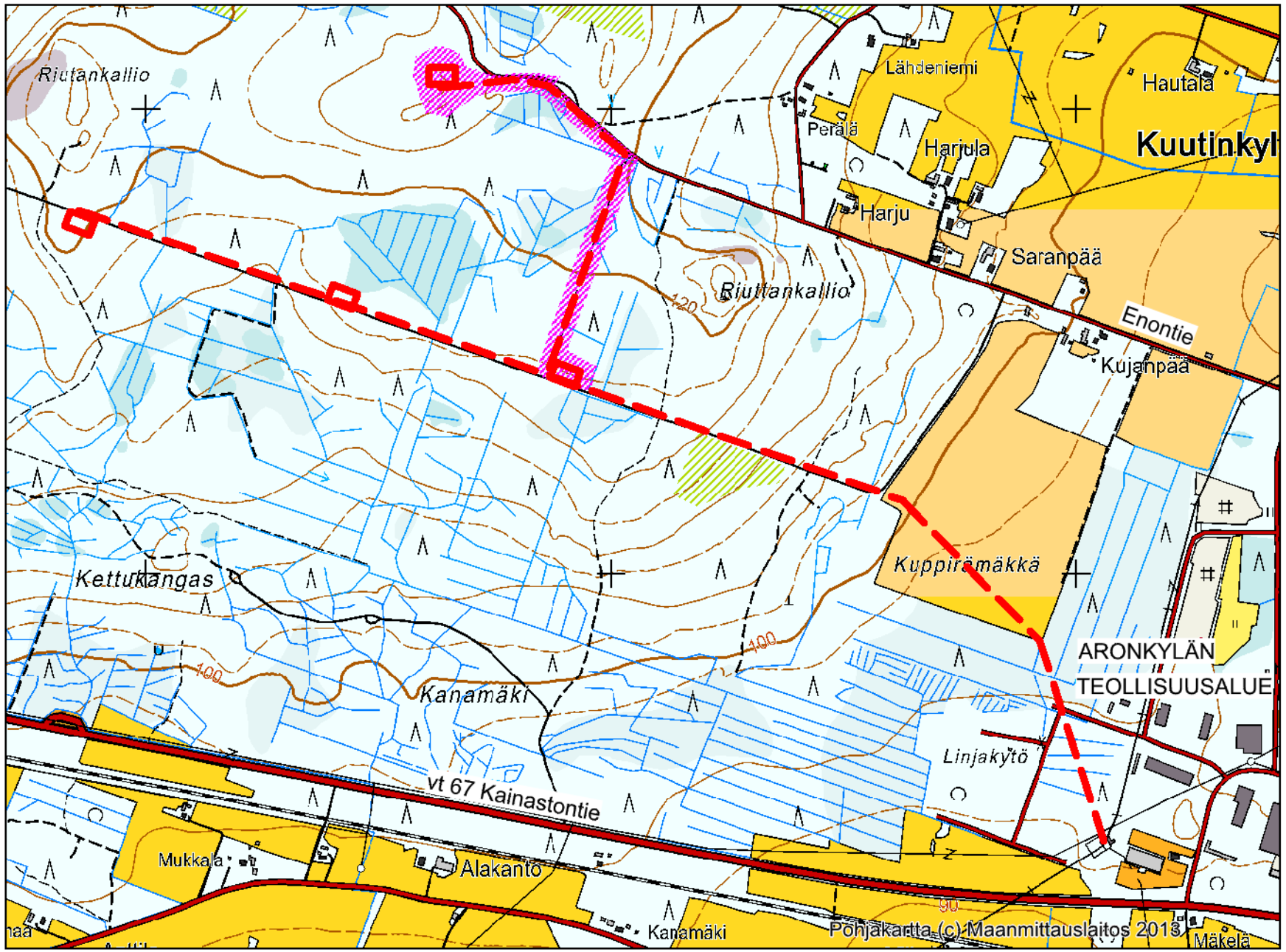
MK 1: 12000